

Valeria SURUCEANU
Muzeul de Istorie a Orașului Chișinău
Universitatea de Stat din Moldova
Chisinau City History Museum
State University of Moldova
E-mail: muzeul.chisinau@gmail.com

DEZVOLTAREA MUZEELOR ÎN REPUBLICA MOLDOVA¹ *Development of museums in the Republic of Moldova*

Summary. The museums of Republic of Moldova remain still the most accessible cultural institutions capable to transmit cultural values through the collections they hold and they have a big potential to be the active participants in the formation of the spiritual values of the human being and society. During the last years the cultural policy became one of the priorities for the development of the Republic of Moldova. According to the new policy, the cultural sector will become a viable area that will have a great impact on the economy and social life of the country. Moldova's heritage and museums can become not only an attraction for the tourists and the local visitors but also to be considered as an economy sector. Museum sector can also become an active participant in the process of European integration. According to the strategy the heritage and museum sector should review the management system and to introduce a new management based on contemporary market relations and project activity.

At present in Moldova there are 130 museums. Seven museums with 14 branches subordinate to the Ministry of Culture: the National Museum of Ethnography and Natural History (MNEIN), National Art Museum (NAM), the National Museum of History (MNI), House museum „A.S. Pushkin”, Cultural Reservation – Orheiul Vechi (here after RC-N OV), the National Museum of Literature and Museum of Jewish History of the Republic of Moldova. The Ministry of Culture has a mandate to monitor the work of museums that are in public ownership. More than 100 regional Museums subordinated to the local authority which provide the museum's annual budget.

Accordingly to the National Bureau of Statistics, the movable heritage from the museum's collections in Moldova, counts 1.527.308 objects. The numerous archaeological objects found in excavations, objects of ethnography, historical documents, medieval art and icons, works of contemporary art are being kept in museums.

Keywords: museum, cultural heritage, register, Republic of Moldova, promotion, museification.

În 1991, parcurgând o cale dificilă de dezvoltare istorică, Republica Moldova și-a dobândit independența. Independența Moldovei a invocat un nou sistem de valori spirituale, a cărui piatră de temelie a fost ascensiunea conștiinței naționale, reconceptualizarea percepției patrimoniului național istoric și cultural, căutarea autoidentificării naționale a artei și culturii, în legătură cu care se impunea necesitatea de a regândi schimbările din societate și, în consecință, să aruncăm o privire nouă asupra dezvoltării sferei muzeale din țara noastră.

În primele decenii de formare a unui stat suveran, cultura Republicii Moldova s-a confruntat cu mari dificultăți, înfruntând și o criză economică profundă. Finanțarea de la buget pentru cultură a fost redusă la minimum. În consecință, acest lucru nu putea decât să afecteze starea de lucruri în domeniul muzeal. De la începutul anilor '90, o criză profundă a cuprins principalele domenii de activitate muzeale: numărul de noi achiziții pentru fondurile muzeelor a scăzut

¹ Studiul este realizat în cadrul Programului de Stat 20.80009.16.06.19. A „Cultura promovării imaginii orașelor din Republica Moldova prin intermediul artei și mitopoeticii”, USM.

semnificativ, starea clădirilor muzeelor era degradantă, condițiile de depozitare a exponatelor, în practic toate muzeele din Republica Moldova, nu corespundeau standardelor mondiale, reflectate în documentele ICOM și UNESCO. În absența unui sistem funcțional de evidență și documentare, a fost foarte dificil să se desfășoare o activitate eficientă pentru studierea și popularizarea colecțiilor. Activitățile expoziționale ale muzeelor, la fel, au fost reduse la minimum.

În legătură cu cursul de integrare europeană a Republicii Moldova, deja începând cu sfârșitul anilor 2000, se conturează efortul pentru coordonarea priorităților din sectorul cultural cu strategiile Uniunii Europene. La etapa actuală, își găsesc implementare politici de dezvoltare în sfera culturii în condițiile socio-economice contemporane. Datorită elaborării unei politici adecvate, cultura ar trebui să devină un sector viabil, care va avea un impact semnificativ atât asupra vieții sociale, cât și asupra vieții economice a țării noastre. Una dintre cele mai importante priorități ale acestei politici ar fi dezvoltarea în continuare a sectorului patrimoniului cultural și muzeal.

Muzeele rămân până astăzi cele mai importante instituții care păstrează și promovează diverse categorii de bunuri culturale. În prezent, în republică sunt înregistrate 130 de muzee. În subordinea Ministerului Educației, Culturii și Cercetării se află 7 instituții muzeale cu 14 filiale: Muzeul Național de Artă al Moldovei, Muzeul Național de Istorie a Moldovei (6 filiale), Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală (4 filiale), Muzeul Național de Literatură „Mihail Kogălniceanu” (3 filiale), Casa-muzeu „A. S. Pușkin” (1 filială), Rezervația cultural-naturală „Orheiul Vechi”, Muzeul de istorie a evreilor din Republica Moldova. În Republica Moldova mai activează 118 muzee regionale din subordinea autorităților publice locale (comunale, sătești și raionale). Din numărul total de muzee, 40 de muzee sunt amplasate în mediul urban și 90 în mediul rural. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării are un mandat de a monitoriza activitatea muzeelor aflate în proprietatea publică și de a asigura bugetul anual al muzeelor naționale. Autoritățile publice locale asigură bugetul anual al muzeelor locale. În afară de muzeele publice, există și cinci muzee private, care sunt administrate și finanțate din surse private.

După proclamarea independenței, funcționarea muzeelor din Republica Moldova a fost reglementată, între 2002 și 2017, de Legea muzeelor nr. 1596-XV din 27.12.2002, iar în prezent – de Legea muzeelor nr. 262 din 07.12.2017. În această perioadă a fost adoptată și Legea privind protecția patrimoniului mobil nr. 280 din 27 decembrie 2011. Astfel, dacă legea din 2002 a fost una foarte generală privind cadrul juridic general de organizare și funcționare a muzeelor în Republica Moldova, fiind considerate *instituții necomerciale cu statut de persoană juridică*, legea muzeelor din 2017 definește muzeul ca fiind o *instituție de cultură, aflată în serviciul societății, care achiziționează, conservă, cercetează și valorifică, în special prin expunere, patrimoniul material și imaterial în scopul cunoașterii, educării și al recreării publicului larg*.

În anul 2012 Ministerul Culturii a demarat elaborarea propunerii de „Politică publică privind modernizarea și eficientizarea activității muzeelor”, care cuprindea mai multe măsuri de intervenție, menite să conducă la îmbunătățirea activității muzeelor și la creșterea vizibilității acestora, însă documentul așa și nu a devenit parte a unor politici publice. Respectiv, cadrul normativ nu a suferit mari modificări până în anul 2017, când a fost adoptată o lege nouă a muzeelor.

Legea nr. 262/2017 cuprinde o serie de elemente noi, ce reies din convențiile internaționale în domeniu, printre care introducerea procedurii de clasare, acreditare și revocare a acreditării muzeelor; reglementarea atribuțiilor autorităților publice locale de nivel I și II în domeniul muzeelor; gestionarea mijloacelor proprii ale muzeelor; motivarea financiară a angajaților care administrează piese clasate în categoria *tezaur*; atribuțiile Comisiei Naționale a Muzeelor și Colecțiilor; procedura de reorganizare sau lichidare a muzeelor ș.a. Pentru cadrul legal în vigoare au fost elaborate câteva regulamente care facilitează managementul atât al instituțiilor muzeale, cât și al bunurilor culturale mobile, care se află în custodia acestor instituții. Unele propuneri au fost reflectate în noua Lege a muzeelor, care prevede organizarea concursului pentru ocuparea funcției de director. De exemplu, în 2019 a fost organizat concursul pentru ocuparea funcției de director la două muzee naționale: Muzeul Național de Literatură „Mihail Kogălniceanu” și Casa-Muzeu „A. S. Pușkin”, precum și la Muzeul de Istorie a Orașului Chișinău, care se află în sub-

ordinea Primăriei municipiului Chișinău. Urmare concursului, director al MNL a fost selectată dna dr. hab. Maria Șleahțișchi, iar dl Mihail Lupașko a fost numit, printr-un Ordin al ministrului, director interimar al Casei-Muzeu „A. S. Pușkin”.

În data de 12 august 2021, prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 604, au fost aprobate: „Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a muzeelor”, „Regulamentul privind evidența și conservarea patrimoniului muzeal” și „Regulamentul de acreditare a muzeelor”, care au ca scop completarea cadrului normativ, juridic și organizațional al funcționării muzeelor din Republica Moldova. Astfel, Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a muzeelor stabilește cadrul general privind statutul juridic, funcțiile, obiectivele și atribuțiile muzeelor, administrarea patrimoniului muzeal, structura organizatorică și finanțarea muzeelor. Acest act normativ a fost elaborat cu scopul de a oferi aceleași criterii normative pentru activitatea tuturor muzeelor din țară, indiferent de clasificarea acestora și modul de subordonare. Regulamentul privind evidența și conservarea patrimoniului muzeal stabilește normele de evidență și conservare a bunurilor culturale cu valoare istorică, artistică și științifică, care constituie patrimoniul cultural național mobil al Republicii Moldova. Regulamentul cuprinde etapele, metodele de lucru și regulile ce trebuie aplicate în vederea organizării activității de intrare a bunurilor culturale în patrimoniul muzeal, de evidență scriptică și analitică a acestora, de păstrare și circulație a colecțiilor muzeale. Regulamentul de acreditare a muzeelor a fost elaborat cu scopul de a crea un mecanism de evaluare și monitorizare a instituțiilor muzeale înregistrate în Registrul muzeelor din Republica Moldova. Prin intermediul procedurii de acreditare, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării va urmări respectarea actelor normative în domeniul păstrării, conservării, restaurării, promovării și valorificării patrimoniului cultural muzeal. Urmare aprobării Regulamentului, activitatea muzeelor va fi bazată pe performanțe. Încurajarea implicării fondatorilor în susținerea activității muzeelor din subordine reprezintă un alt obiectiv al Regulamentului. La elaborarea regulamentelor au fost consultați specialiști din rețeaua muzeală din Republica Moldova, experți din domeniul muzeografiei din România și Italia, Asociația Obștească „ICOM Moldova”.

Conform articolului 11 al Legii muzeelor din 2017, patrimoniul muzeal cuprinde următoarele categorii de bunuri culturale:

a) bunuri culturale mobile, și anume: bunurile clasate în patrimoniul cultural național mobil, având o deosebită valoare istorică și arheologică, etnografică, artistică, documentară, științifică și tehnică, literară, bibliofilă, numismatică, filatelică, heraldică, reprezentând mărturiile materiale și spirituale ale evoluției comunităților umane, ale mediului ambiant și ale potențialului creator uman;

b) bunuri culturale imobile, clasificate ca monumente istorice, arhitecturale, etnografice;

c) situri, rezervații și parcuri arheologice, constituite din terenuri și construcțiile aferente;

d) situri, rezervații și parcuri de structuri arhitecturale, constituite din terenuri și construcțiile aferente;

e) alte bunuri culturale ce pot avea valoare documentară, educativă, ilustrativă și care sunt folosite în cadrul activităților muzeale.

Reieșind din prevederile legale ale Republicii Moldova, o instituție muzeală deține nu doar bunuri culturale mobile, dar și situri, rezervații, parcuri arheologice și parcuri de structuri arhitecturale, ceea ce este foarte important pentru protejarea tuturor tipurilor de moștenire culturală de pe teritoriul țării. Astfel, numeroasele bunuri arheologice descoperite pe teritoriul țării, obiecte de etnografie, documente istorice, artă medievală și icoane, lucrări de artă contemporană sunt păstrate în colecțiile muzeelor naționale și locale.

Astăzi, în custodia muzeelor din republică se află peste 1.527.308 de obiecte culturale mobile, dintre care 620 311 piese în muzeele naționale și 530 884 de obiecte în muzeele locale, care sunt înregistrate în Registrul muzeelor al MECC (Sursa: Biroul Național de Statistică).

Muzee în RM	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Muzee/ total unități	108	109	116	119	123	123	126	127	127	130
Vizitatori	957217	828690	821319	880044	990357	836218	757826	759519	794104	300695
Numărul de angajați	767	750	770	771	793	808	815	818	810	814
Numărul de piese	1041843	1067010	1086903	1120868	1150988	1168495	1411093	1442449	1500695	1527308
Mun. Chișinău										
Muzee/ total unități	11	11	11	11	11	12	12	12	12	12
Vizitatori	559066	417097	424952	474889	469718	380846	335399	315435	325553	118917
Numărul de angajați	413	391	405	400	403	422	423	418	395	392
Numărul de piese	544881	556582	561228	565590	568414	574037	762285	771034	818198	845487

Tabel 1. Date privind starea muzeelor în 2020

Nr. d/o	Denumirea	Muzee naționale	Muzee regionale	Muzee private	Total
1.	Numărul de muzee	7	118	5	130
2.	Numărul de edificii muzeale	56	150		206
3.	Personalul muzeelor	373	441		814
4.	Numărul total de bunuri culturale	620 311	530884		1.527.308
5.	Bunuri în expozițiile permanente	17324	123563		140,887
6.	Bunuri în expozițiile temporare	7388	62018		69,406
7.	Numărul anual de vizitatori	255 050	331459		300,695

În acest sens, muzeele se încadrează nu numai în cele două legi de bază privind muzeele și patrimoniul mobil, ci și într-un anumit grad, în cadrul numeroaselor acte juridice menite să păstreze toate tipurile de patrimoniu cultural. În Republica Moldova, pentru perioada 2014–2020, documentul strategic național, care-și propune dezvoltarea tuturor sectoarelor culturii a fost „Strategia de dezvoltare a culturii Cultura 2020”, adoptată prin Hotărârea de Guvern nr. 271 din 09.04.2014 „Cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a culturii „Cultura 2020” și a Planului de acțiuni privind implementarea acesteia”. Circa 60% din acțiunile planificate pentru implementarea planului Strategiei pentru această perioadă reprezintă domeniul patrimoniului cultural. Măsurile planificate la obiectivul general 1 „Salvgardarea patrimoniului cultural național în toată diversitatea lui” vin să pună în valoare toate formele de patrimoniu cultural național din Republica Moldova: patrimoniul cultural construit, patrimoniu imobil – monumente de for public, patrimoniul arheologic, patrimoniul cultural mobil, patrimoniul cultural imaterial și patrimoniul cultural audiovizual. Deși acțiunile planificate au un grad continuu de realizare pentru perioada anilor 2014–2020, vom putea observa că unele din măsuri extrem de importante nu au fost realizate sau sunt la faza de inițiere.

Principalele probleme cu care se confruntă muzeele naționale și locale:

- insuficiența personalului de specialitate;
- lipsa unor programe educaționale (licență / master, formare continuă) în domeniul muzeografiei;
- salarii mici;
- finanțarea precară; majoritatea edificiilor instituțiilor necesită reparație capitală / restaurare;
- insuficiența spațiului expozițional;
- prețul unificat și reglementat de stat al serviciilor prestate de muzee (proiectul Legii muzeelor nr. 262/2017 prevedea că: prețurile și tarifele pentru serviciile oferite de muzeele de drept public sunt stabilite de instituțiile muzeale și aprobate prin act administrativ de autoritatea în a cărei subordine se află. Ca urmare a procesului de avizare, acestea au fost excluse din proiect, legea fiind aprobată fără prevederile în cauză);
- resurse umane și finanțare insuficientă pentru asigurarea unei bune strategii de comunicare și marketing.

Una din cauzele actuale ale acestei situații se regăsește în însuși caracterul de recomandare privind implementarea măsurilor din Strategie la nivel local. Asta în condițiile în care, pe seama autorităților publice locale sunt puse un șir întreg de acțiuni, entități care nu dispun de competențe și capacități financiare suficiente pentru realizarea acestora.

Chiar dacă cadrul legislativ și normativ de specialitate în vigoare este necesar de respectat și de pus în practică de autoritățile de toate nivelurile, finanțarea sectorului, de care depinde, în mare măsură, dezvoltarea acestuia, este realizată în mod descentralizat în temeiul Legii nr. 436 din 28.12.2006 privind administrația publică locală, Legii nr. 435 din 28.12.2006 privind descentralizarea administrativă, Legii nr. 181 din 25.07.2014 a finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale, Legii nr. 397 din 16.10.2003 privind finanțele publice locale, precum și al Legii nr. 270 din 23.11.2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar. Insuficiența resurselor financiare și stringența necesităților primare ale populației la nivel local determină alocarea de finanțe infime pentru susținerea sectorului patrimoniului cultural, fapt ce conduce la imposibilitatea atragerii, dar și a asigurării, după caz, a sustenabilității investițiilor în domeniu, la deteriorarea patrimoniului cultural construit, imposibilitatea de asigurare a condițiilor pentru protejarea și conservarea patrimoniului cultural.

Nici la nivel central resursele financiare nu sunt suficiente, astfel încât majoritatea măsurilor necesare dezvoltării domeniului, planificate în Strategia de dezvoltare a culturii „Cultura 2020”, nu au avut acoperire financiară în perioadă 2014–2020.

Dacă e să vorbim despre finanțarea unor proiecte mari de restaurare și proiecte investiționale în domeniul patrimoniului cultural și muzeal, atunci trebuie remarcat faptul sprijinului uriaș din partea organizațiilor internaționale ce au finanțat diverse proiecte pentru restaurarea monumentelor, în care statul nu poate acoperi costurile majore de finanțare la capitolul infrastructură și restaurare. Cu suportul Fondului Ambasadorilor, au fost finanțate unele obiecte de importanță națională, precum Orheiul Vechi sau Biserica Adormirea Maicii Domnului cu fresce unice de la Căușeni, precum și restaurarea clădirii Natalia Dadiani, care adăpostește Muzeul Național de Arte din Moldova, lucrări finanțate de Guvernul României.

Cooperarea Ministerului Educației, Culturii și Cercetării cu autoritățile publice locale de nivel I și II se realizează nu doar în cazul susținerii demersurilor de instruire și profesionalizare a resurselor umane, dar și prin inițierea și desfășurarea unor evenimente naționale de anvergură.

Muzeele naționale și cele regionale participă activ la organizarea evenimentelor la nivel internațional și local. Sub egida MECC se organizează Ziua Națională a Culturii; Săptămâna Memoriei; Ziua Monumentelor și Siturilor (MNIM), Ziua Internațională a Muzeelor și Noaptea Europeană a Muzeelor; Ziua Națională a Portului Popular; Zilele Europene ale Patrimoniului; Târgul Național al Covorului „Covorul Dorului” etc.

În ultimul deceniu, odată cu inițierea unor programe de educație muzeală, asocierea la proiectele internaționale *Noaptea Europeană a Muzeelor* și *Zilele Europene ale Patrimoniului*, muzeele din republică au devenit mai atractive.

Astfel, datele statistice ale anului 2019 ne arată că muzeele naționale și locale au fost vizitate de peste 794 100 de vizitatori. Dar, pentru consolidarea capacității lor de funcționare și sporirea rolului acestora în dezvoltarea unei societăți durabile, muzeele din republică au nevoie de un management mai performant, o mai bună susținere financiară, o coordonare mai eficientă între autoritățile centrale și locale și, respectiv, o implicare mai activă și mai responsabilă a personalului responsabil de acest domeniu.

În acest context, se cere și o mai mare încredere în organizațiile non-guvernamentale, în special, în ICOM Moldova, care reprezintă, din punct de vedere profesional, specialiștii în domeniul muzeologiei. Astfel, în continuare, colaborarea la nivel național și internațional, transferul de bune practici, cunoștințe și experiențe sunt extrem de necesare în funcționarea eficientă a muzeelor.

Trebuie remarcat faptul că, cu toate acestea, Ministerul Culturii și ulterior – Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, au sprijinit o serie de inițiative și proiecte în cadrul activităților comune ale Muzeelor Naționale și ICOM, care au fost puse în aplicare în 2010–2021 și au vizat, printre altele, dezvoltarea managementului muzeelor, marketingul muzeal, siguranța colecțiilor muzeale, digitizarea colecțiilor muzeale, implicarea comunităților locale și a organizațiilor publice în problematica patrimoniului cultural și a muzeelor.

La începutul anilor 2010, au avut loc o serie de conferințe regionale și reuniuni ale comitetelor naționale ICOM Moldova, Ucraina, România. Experiența și colaborarea cu colegi mai experimentați au fost utile pentru implementarea în continuare a unui număr de proiecte și inițiative comune în sectoarele patrimoniului și muzeelor.

La inițiativa dlui Eugen Sava, director al Muzeului Național de Istorie a Moldovei, la începutul anului 2013 a fost organizat un seminar dedicat problemelor marketingului muzeal, la care a fost invitat expertul Bjorn Stenvers, director al Muzeului orașului Amsterdam, un guru de marketing al muzeelor, care este autorul ideii de promovare comună a muzeelor și de creare a Cartierului Muzeelor din Amsterdam.

În septembrie 2013 la Muzeul Național de Istorie a avut loc Seminarul regional „Marketing-ul în muzeul contemporan – probleme și realizări”, finanțat de către Consiliul Internațional al Muzeelor și organizat de Comitetul Național ICOM Moldova. În realizarea conferinței au fost implicați membrii biroului ICOM Moldova: dna Valeria Suruceanu, președinte al ICOM, dl dr. Eugen Sava, director al Muzeului Național de Istorie a Moldovei, dna Elena Ploșnița, secretar științific al MNIM, dna Lucia Marinescu, cercetător științific. La conferință au participat: dl dr. Virgil Nițulescu, președinte al ICOM România, dna dr. Al. Zbucnea, expert în domeniul marketingului muzeal, precum și colegii din Ucraina și România. În cadrul seminarului au fost discutate subiecte referitor la marketingul muzeal, sursele de venit ale instituției muzeale contemporane, magazinul muzeului, implementarea politicilor de marketing în instituții muzeale concrete și rezultatele obținute, rolul marketingului în supraviețuirea muzeului, cercetarea de marketing etc.

În 2014 Ministerul Culturii a susținut proiectul ICOM Moldova în cadrul Programului de finanțare a ONG-urilor „Acțiuni de elaborare și promovare a paginii web „Cartierul muzeelor din Chișinău”. Ideea proiectului, care este încă relevantă și are un potențial mare, este de a promova muzeele mun. Chișinău. Au fost dezvoltate un site web și o broșură, s-a discutat ideea privind crearea unui singur tichet de intrare, însă, cu părere de rău, proiectul nu a avut o continuare durabilă, deoarece toți angajații tineri, care au fost implicați în implementarea proiectului, din păcate, au părăsit sectorul muzeal din cauza salariilor mici.

În 2013 Consiliul Internațional al Muzeelor (ICOM) Moldova, în cadrul conferinței desfășurate la Muzeul de Arte al Moldovei, a prezentat „Propunerea pentru elaborarea Strategiei de Dezvoltare a Managementului și Marketingului Muzeal”, pregătită în cadrul Culture Policy Exchange Workshop Cycle 2013 in the framework of the Eastern Partnership Culture Programme, fondat de Uniunea Europeană sub conducerea dnei dr. Lidia Varbanova, cercetător, consultant și trainer în politici culturale și management cultural din Montréal, și Luciano Gloor, RCMBU'S Team leader. Acest studiu propune poziționarea muzeelor, în primul rând, ca centre culturale, de cercetare și educație, care oferă acces la colecții și studii de cercetare nu numai cercetătorilor și unui cerc restrâns de iubitori de artă și cultură, dar și, în primul rând, sunt deschise publicului larg: muzeele ar trebui să devină nu numai un loc de stocare a bunurilor culturale și cercetări în cercul restrâns de cercetători și muzeografi, dar să fie valorificate și promovate la nivel național și cel internațional, devenind, în același timp, centre comunitare pentru comunicare și dezvoltare personală. Propunerile ICOM Moldova nu au fost acceptate, însă, la nivelul Ministerului Culturii și nu se regăsesc nici într-un document strategic, nici în Strategia de dezvoltare a culturii „Cultura 2020”, adoptată la 9 aprilie 2014. În pofida faptului că Strategia oferă o nouă perspectivă asupra activității muzeale, ea se referă mai mult la dezvoltarea instituțională a muzeelor și, într-o măsură insuficientă, la noi forme de promovare a unui produs cultural din punct de vedere antreprenorial.

De aceea, aplicarea în practică a *Strategiei de dezvoltare a managementului și marketing a muzeelor*, propuse de ICOM Moldova în 2013, care reprezintă o viziune contemporană a rolului și locului muzeelor în societate, rămâne una actuală până în prezent. Muzeele din Republica Moldova nu au elaborat până în prezent un plan de promovare a propriului produs cultural, nu prestează servicii de organizare a evenimentelor social-culturale inclusive și nici nu au prevăzut o linie de buget sau o asemenea funcție în statele de personal. Astfel, unul dintre cele mai impor-

tante instrumente contemporane de atracție a vizitatorilor prin produsul cultural competitiv și original, bazat pe creativitate, inclusiv prin tehnologii noi, rămâne nevalorificat de către muzee.

Până în prezent, informatizarea și digitizarea patrimoniului cultural la nivel național se efectuează din resurse proprii, care diferă de la un muzeu la altul, iar calitatea rezultatelor este precară.

Proiectul „Patrimoniul Cultural Mobil – un pas pentru o nouă platformă de comunicare” actualmente este implementat de Asociația Obștească Comitetul Național ICOM Moldova, care a reușit să câștige concursurile de finanțare pentru anii 2020–2021. Proiectul este finanțat de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării prin intermediul concursului de proiecte culturale pentru organizațiile necomerciale. Proiectul are scopul de a crea o platformă de cooperare și comunicare în domeniul patrimoniului cultural prin elaborarea sistemului automatizat unificat de evidență și utilizarea datelor despre piesele din patrimoniul cultural mobil pentru dezvoltarea durabilă a comunităților locale din Republica Moldova. Principalul obiectiv al proiectului este crearea Registrului Electronic Automatizat pentru evidența și conservarea informației pe suport electronic. Proiectul prevede implicarea muzeelor pilot – Muzeului de Istorie a Orașului Chișinău (MIOC), Muzeului Ținutului Edineț (MTED), Muzeului Raional de Istorie și Etnografie „Anatol Candu”, s. Văsieni (MREIVS), Muzeului Raional de Istorie și Etnografie, or. Telenești (MREITL), Muzeului Raional de Istorie și Etnografie Călărași „Dumitru Scvorțov-Russu”, Călărași (MREICL), care, după o perioadă de testare a registrului, au primit programul pentru utilizarea în practica muzeală cotidiană.

În perioada 2017–2019, MNAM, MNEIN, MNIM au fost implicate activ în implementarea Proiectului Twinning „Suport pentru promovarea patrimoniului cultural în Republica Moldova prin păstrarea și protecția acestuia”, finanțat de UE, prin participarea la ateliere de instruire, organizate de MECC în colaborare cu Proiectul Twinning, cu experți italieni. Angajați ai MNAM, MNEIN, MNIM au efectuat vizite de lucru în Italia.

În 2020 sectorul patrimoniului cultural și muzeelor a avut de suferit din cauza crizei mondiale de sănătate și a măsurilor de blocare, introduse la nivel mondial, pentru a combate răspândirea coronavirusului. Pandemia a afectat și sectorul culturii, acesta fiind unul dintre cele mai afectate. Moldova este o țară mică, cu o economie săracă și, desigur, nu eram deloc pregătiți pentru o criză mondială a sănătății. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării a făcut tot posibilul pentru a sprijini sectorul cultural.

Activitatea muzeelor din Republica Moldova a fost redusă, sectorul s-a confruntat cu mari probleme. Pandemia a avut, cu siguranță, un impact negativ asupra activităților off-line ale muzeelor. Cu toate acestea, mulți parteneri străini au fost foarte eficienți și s-au adaptat rapid la noile condiții, oferind o serie de întâlniri și conferințe on-line. În acest an, muzeografi din Republica Moldova au participat la diverse întâlniri on-line, organizate de comunitatea muzeală internațională, precum și la mai multe conferințe organizate la nivel național.

În timpul pandemiei, putem menționa parteneriatul de succes al mai multor instituții care și-au mobilizat eforturile pentru a-și continua activitățile comune, planificate în format on-line. Putem vorbi despre cooperarea de succes a muzeelor cu instituțiile științifice și educaționale pentru promovarea comună a patrimoniului cultural al Republicii Moldova.

Au fost organizate mai multe evenimente on-line comune: expoziții memoriale, discuții, întâlniri, la care au participat artiști importanți și cercetători culturali. Putem menționa colaborarea în cadrul proiectului de cercetare științifică „Cultura promovării imaginii orașelor Republicii Moldova prin intermediul artei și mitopoeticii” (2020–2024) desfășurat la Universitatea de Stat din Moldova. În timpul pandemiei, Muzeul de Istorie a Orașului Chișinău a stabilit parteneriate cu Secția de Științe Sociale, Economice, Umanistice, și Arte a Academiei de Științe din Moldova și Facultatea de Arte Plastice a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”.

Ca parte a activităților muzeale, au fost organizate mai multe concursuri naționale on-line în domeniul literaturii, artei și istoriei, cu participarea studenților instituțiilor de învățământ. De asemenea, puteți observa o serie de evenimente cu participarea muzeografilor de pe ambele

maluri ale Nistrului, organizate on-line în cadrul platformei „Cultură”, realizate în cadrul programului „Sprijin pentru măsuri de consolidare a încrederii”, finanțat de Uniunea Europeană și implementat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare. Coordonatorii acestui proiect sunt Comitetul Național al ICOM Moldova, Chișinău și Agenția pentru Dezvoltare Economică, Socială și Culturală „Paragon”, Bender.

Cele mai interesante inițiative puse în aplicare în țară, în perioada pandemiei de COVID-19, sunt mici concerte în aer liber în curțile muzeelor și în siturile culturale. Un moment pozitiv foarte important este asociat cu faptul că viața culturală a fost redirecționată treptat către regiuni, interesul cetățenilor pentru patrimoniul cultural din zonele rurale fiind în creștere. De exemplu, putem menționa serii reușite de concerte de muzică clasică, organizate de artiștii Filarmonicii Naționale în Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”.

În contextul pandemiei, multe lucruri s-au schimbat, inclusiv în domeniul muzeelor. Cu toții am trecut printr-o perioadă complicată, când a trebuit să închidem sălile expoziționale și sălile de concerte pentru publicul larg. Pentru o vreme, a trebuit să activăm de la distanță, continuând cercetarea și valorificarea patrimoniului cultural. A trebuit să învățăm câteva lucruri noi, să facem activitățile cu publicul în format on-line, mai mult pentru a promova colecțiile muzeale prin surse de socializare. Rămâne ca pe viitor să ne conformăm la noile condiții și să ne schimbăm viziunea către noile instrumente de comunicare. Pentru a avea succes în rețea, ideea trebuie să fie intersectorială, de exemplu, muzeele trebuie să colaboreze mai mult cu instituții științifice, teatre, industria audiovizuală, design și alte industrii creative.

Bibliografie selectivă:

- Elena Ploșnița, *Marketing și muzeele Republicii Moldova*, in: Akademos, 2014, nr. 2 (33).
Propunere de politică public privind modernizarea și eficientizarea activității muzeelor, in: Studii de muzeologie, vol. II, Chișinău, 2013.
- A. Zbucea, *Marketingul în slujba patrimoniului cultural*, București: Editura Universitară, 2008.
- L. Marinescu, *Cartierul muzeelor la Chișinău*, in: Marketingul în muzeul contemporan – probleme și realizări. Chișinău: BonsOffices, 2013.
- A. Zbucea, *Muzeu focus: cum să cunoaștem mai bine vizitatorii muzeelor*, București: Colias, 2008.
- Cadrul legislativ în domeniul patrimoniului cultural și muzeelor:
Legea nr. 1530-XII din 22 iunie 1993 privind ocrotirea monumentelor;
Legea nr. 218 din 17 septembrie 2010 privind protejarea patrimoniului arheologic;
Legea monumentelor de for public nr. 192 din 30 septembrie 2011;
Legea nr. 280 din 27 decembrie 2011 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil;
Legea nr. 58 din 29 martie 2012 privind protejarea patrimoniului cultural imaterial;
Legea nr. 139 din 2 iulie 2010 privind dreptul de autor și drepturile conexe;
Legea nr. 192 din 30.09.2011 a monumentelor de for public;
Legea nr. 262 din 07.12.2017 a muzeelor.

Clădirea Muzeului Național de Artă al Moldovei (MNAM) după restaurare (foto: Iurie Foca)
Expoziție permanentă MNAM (foto: Iurie Foca)

Expoziția „Claudia Cobizev – 100 de ani de la naștere” la MNAM, 2005 (foto: Iurie Foca)
Programe educaționale la Muzeul Național de Artă a Moldovei

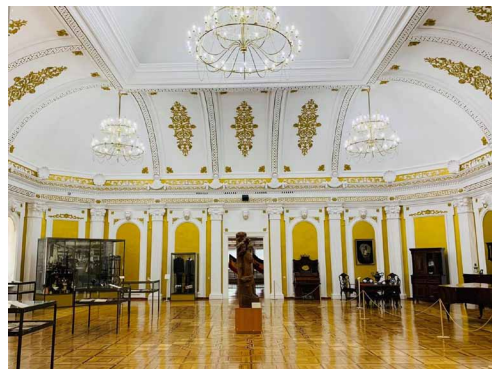

Muzeul Național de Istorie a Moldovei

Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală

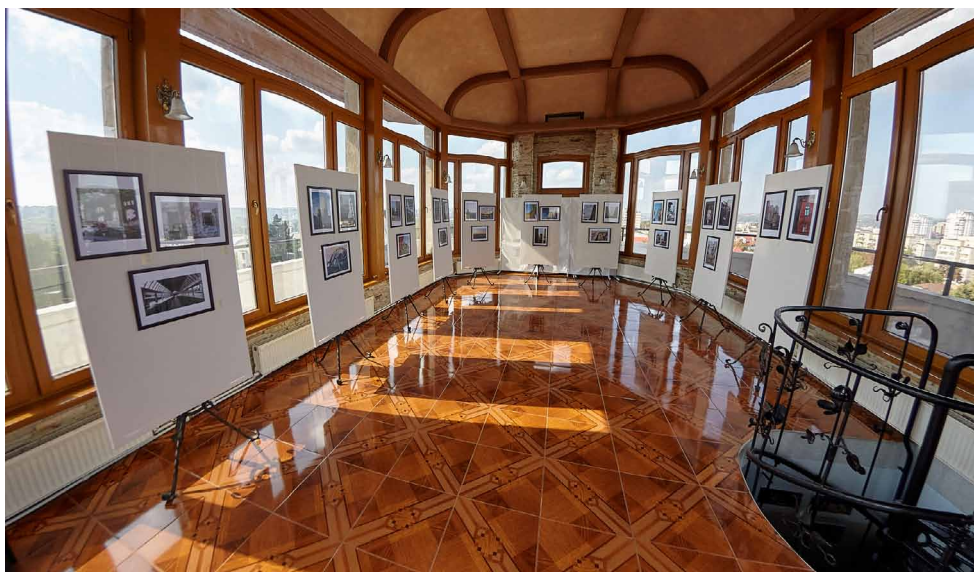
Evenimente cultural-artistice la Muzeul de Istorie a Orașului Chișinău

Muzeul Național de Istorie a Moldovei. Expoziție permanentă

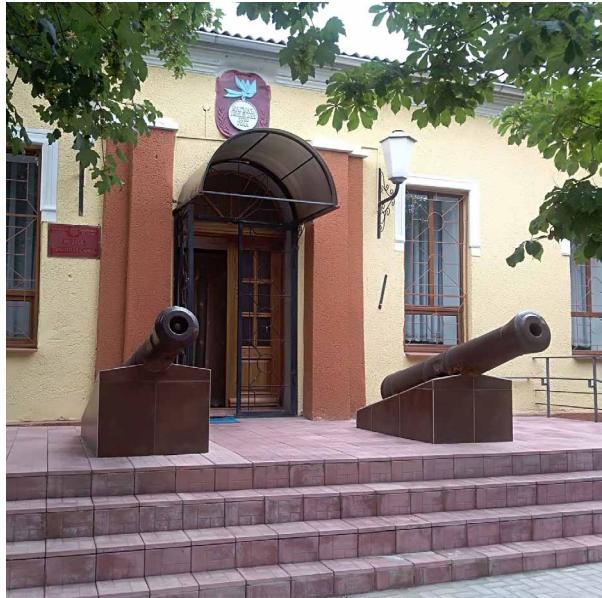
Programe educațional-artistice la Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală
Târgul Național al Covorului „Covorul Dorului”, ediția a VI-a, organizat de Ministerul Educației,
Culturii și Cercetării în colaborare cu Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală și Centrul
Național de Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial, 15 decembrie 2019

Sala panoramică. Muzeul de Istorie a Orașului Chișinău, 2020 (foto: Adrian Cucereavii)

Muzeul de Istorie a Satului Avdarma

Muzeul Ținutului Natal Cahul

Programe educaționale la Muzeul de Istorie și Etnografie Călărași „Dumitru Scvorțov-Russu”
Muzeul raional de istorie și etnografie „Anatol Candu”, s. Văsieni, Ialoveni

Activități în cadrul proiectului ICOM Moldova „Revenire la Tradiții” (2013–2014), realizat cu
asistența financiară a UE și PNUD (Program „Sustinerea măsurilor de promovare a încrederii”)

Casa-Muzeu „A. Donici”, s. Donici, raionul Orhei
Muzeul raional de istorie și etnografie, or. Telenești

Muzeul Ținutului Edineț
Muzeul Național al Literaturii Române
„M. Kogălniceanu”

Muzeul de istorie și etnografie, or. Soroca
Expoziția de artă decorativă din cadrul proiectului ICOM Moldova „Revenire la Tradiții”, cu participarea colegilor din Ucraina și Directorului General al ICOM dr. Anne-Catherine Robert-Hauglustaine la Muzeul de istorie și etnografie, or. Soroca